

J.D.U. Geldenhuys en E.E. Viljoen-Smook. *New Business Dictionary/Nuwe Sakewoordeboek*. Fourth, revised and expanded edition/Vierde, hersiene en uitgebreide uitgawe. 2003, xxi + 315 pp. ISBN 1 86890 038 X. Cape Town/Kaapstad: Pharos Dictionaries/Pharos Woordeboeke. Prys: R140.

Die *New Business Dictionary/Nuwe Sakewoordeboek* van Geldenhuys en Viljoen-Smook (hierna G en VS) kan tereg bestempel word nie net as 'n *nuwe sakewoordeboek* nie, maar ook as 'n *nuwesakewoordeboek*. Om dit te verklaar, moet die sakeagtergrond in ag geneem word waarteen hierdie nuutste aanvulling tot die Afrikaanse vakwoordeboekkorpus saamgestel is.

Die eerste probleem wat ondervind word, is veranderinge in die beursbedeling gedurende die laaste dekade. Daar bestaan verskille tussen Britse en Amerikaanse saketerme op dié gebied — die beginsel van een begrip, een term geld dus nie aan beide kante van die Atlantiese Oseaan nie. Wat maak 'n mens dus in Afrikaans? Tot redelik onlangs is Suid-Afrika beskou as 'n deel van die dampkring van Groot-Brittanje: die Britse finansiële terminologie is as bron aanvaar. Hierdie toedrag van sake het die laaste tyd aansienlik verander en selfs die Engelse aanvaar nou die losser jargon van die Amerikaners wanneer dit by finansiële dokumentasie kom. As voorbeeld: Wat die Britte *shares* genoem het, het die Amerikaners as *stocks* geken. *Shares and bonds* in Britse Engels het *stocks and bonds* in die ander land geword.

Hierdie oneweredigheid is in Suid-Afrika weerspieël in die Afrikaanse terminologie vir die *Johannesburg Stock Exchange* (soos dit vroeër bekend gestaan het), naamlik die *Johannesburgse Effektebeurs*. *Aandeel* is die Afrikaanse ekwivalent vir *share*, en *effek* vir *stock* — dit beteken dus dat die Britse patroon in Afrikaans gevolg is. In die vroeë negentigerjare het die *Bond Exchange of South Africa* sake begin doen. Met dié naam het die Amerikaanse invloed geseëvier: *stocks* is gebruik vir die Britse *shares* (*aandele*), en *bonds* vir *stocks* (*effekte*). In Afrikaans het die *Bond Exchange* die *Effektebeurs* geword, en die *Stock Exchange* die *Aandelebeurs*.

Nog is het einde van die verwildering niet: Die *South African Futures Exchange* het ook in die negentigerjare sy vleuels begin spreid en handel gedryf hoofsaaklik in termynkontrakte, maar ook in sekere opsies. Die Johannesburgse Aandelebeurs het intussen ook in aandeleopsies begin handel dryf — en dié probleem is vir die Engelse uitgestryk toe die Johannesburgse Effektebeurs en die *South African Futures Exchange* vroeg in dié eeu saamgesmelt het onder die nuwe naam: *JSE Securities Exchange South Africa*. Maar: Afrikaans sit toe weer in 'n kluif deurdat die ingeburgerde vertaling van *securities* lank reeds *effekte* was. Die Effektebeurs was nie deel van die samesmelting nie — nog 'n nuwe naam moes gekry word. Die *JSE Securities Exchange South Africa* is toe in Afrikaans gedoop as die *JSE Sekuriteitebeurs Suid-Afrika*. Die onderliggende gedagte was dat die term *sekuriteite* geskik is om *aandele*, *effekte*, *ekwiteite*, *termynkontrakte*, *vooruitkontrakte*, *opsiekontrakte*, *ruilopsiekontrakte* en enkele ander elemente te omvat.

Die *New Business Dictionary*/Nuwe *Sakewoordeboek* begelei die vakman uit hierdie duister termdoolhof.

Wat met die eerste oogopslag opval, is dat Nederlandse spore in ons vroeëre (ook algemene) woordeboeke wat finasterme opgeneem het, in hierdie uitgawe grootliks uitgewis is (selfs miskien geheel en al — dit is nie moontlik om binne 'n redelike tyd al die terme in die *New Business Dictionary*/Nuwe *Sakewoordeboek* deur te kyk nie). Om enkele voorbeelde te noem: *annual salary* staan vandag nog in sommige Afrikaanse woordeboeke bekend as *jaarwedde* (*wedde* in Nederlands is "bezoldiging, vaste beloning van een hoofdarbeider" — maar beslis nie in Afrikaans nie; die *Woordeboek van die Afrikaanse Taal* etiketteer dit reeds amper 'n halfeeu gelede as *weinig gebruiklik*); *private sector dishoarding* (*privaatsektorontpotting*) het baie lank as die (bykans eksotiese!) *onthamstering van die partikuliere* bekend gestaan; *proxy form* as *volmagformulier*; *drive a hard bargain* as *skerp marsjandeer, tot die uiterste beknibbel*; *denominations of coin* as *muntkoepures*; *floating rates* (*swewende koers*) as *vervarende tariewe*; *free of commission* (*vry van kommissie*) as *franko kommissie* en dergelike meer.

Die samestellers se opname (in vroeëre uitgawes van hulle woordeboek) van verskeie Engelse beursterme wat daagliks in die nuus voorkom, het nou ook al neerslag gevind in ander Afrikaanse publikasies. Van die bekendstes is die (in Engels) ondeursigtige terme soos *bear* en *bull*. Die Afrikaanse ekwivalente weerspieël in hoë mate die definisies daarvan, byvoorbeeld:

bear: 'n Pessimis, iemand wat 'n sekuriteit verkoop het in die hoop om dit later teen 'n laer prys weer aan te koop (G en VS: *daalspekulant*);

bull: Beleggers wat aandele koop met die verwagting dat die prys later sal styg (G en VS: *stygspekulant*).

Op soortgelyke wyse is die Afrikaanse vertalings van die Engelse *jobber* (*kitspekulant*), *piker* (*kleinspekulant*) en *stag* (*kortspekulant*) ook deursigtiger.

Twee interessante terme is *contango* en *backwardation* — wat by eerste aanblik lyk na skeppings wat 'n eendagsvlieg dood moes gesterf het, maar wat stewig op dié gebied ingeburger is. Volgens die Engelse woordeboekdefinisies is een van *contango* se betekenisse "die koste van die uitstel van 'n vereffening van 'n sekuriteit wat gewoonlik by die prys van die sekuriteit gevoeg word". G en VS se weergawe is *prolongasie*. Een betekenis van *backwardation* is "die persentasie koste wat 'n verkoper van aandele moet betaal om aflewering te vertraag". In hierdie geval is *deport* (soms ook *effektehuur* genoem) as vertaalekwivalent ingespan. Hoewel dié term nie vir die leek deursigtig is nie, het dit goeie voorsate in Nederlands (en, terloops, ook in Frans).

Een van die besware wat dikwels deur taalvosse geopper word, is die sogenaamde "anglisistiese" gebruik van *depresiasie* in plaas van die "suiwer Afrikaanse" *waardevermindering*. In *New Business Dictionary*/Nuwe *Sakewoordeboek* ontrafel G en VS die subtile betekenisverskille tussen *depresiasie*, *devaluasie*,

waardeafname, *waardedaling* en *waardevermindering* wat nodig is om eenduidigheid in die terme van die finansiële sektor te verkry. Om net bolangs hierna te kyk: Onder die ouditeure word *waardedaling* en *verswakking* vir *impairment* gebruik, maar G en VS het dit met *verswakking* vertaal (dit is iets wat nou met die nuwe rekeningkundige standpunt, RE133, baie aandag geniet en standaardisasie nodig het). As bates *impair* word, het die waarde nie noodwendig *gedaal* nie, maar kan die bates byvoorbeeld as gevolg van geldeenheidbewegings *verswak* wees. Dit kom basies daarop neer dat *impairment* nie deel van die *decline in value*-konstellasie in Engels uitmaak nie, terwyl *waardedaling* wel deel van die *waardedaling*-konstellasie uitmaak en *verswakking* eerder in dié verband gebruik moet word.

Verder: die aanvaarding van die woord *franchise* in Afrikaans het ook in puritiese geleedere opslae gemaak, nieteenstaande die verduideliking dat *franchise* as superordinaat talle kohiponieme soos *konsessie*, *vergunning*, *handelsreg* en etlike ander omvat. In *New Business Dictionary*/Nuwe Sakewoordeboek word die gebruik van *franchise* weer bevestig, wat die voorskriftelike aard van dié woordeboek weerspieël. Dit bly eienaardig dat *franchise* die wraakgevoelens van talle gaande maak, maar 'n ander ontlening aan Engels, *dumping*, ongesiens en onaangekondig op die vakgebied aanvaar is.

Besonder interessant vanuit 'n taalkundeoogpunt is woorde uit Omgangsendags wat mettertyd as terme op finansiële gebied aanvaar is, soos *catapult* (in Afrikaans *vals uitbraak*); *cough up* (*betaal* — en in Afrikaanse sleng *hoes*); *dawn raider* (*vinnige stroper* — op die effektebeurs); *flipover pill* (*heilsame pil* — by oornam); *high-street sale* (*formele verkoop*); *swoption* (*ruilopsie*), en die beeldryke *dead-cat bounce* (*tydelike oplewing* op die sekuriteitebeurs waar die tendenslyn skerp na onder gedaal het en dan skielik weer 'n effense styging vertoon, soos 'n dooie kat wat van 'n groot hoogte val en dan so 'n klein bietjie opwip).

'n Leksikografiese vernuwing is ook die opname van geykte finansiële uitdrukkings (meerwoordige lemmas) onder die aanvangsletter van die eerste woord daarvan, en nie onder wat soms as die *hoofwoord* bestempel word nie, en waarmee dikwels die eerste selfstandige naamwoord in die uitdrukking bedoel word. In algemene woordeboeke sal byvoorbeeld 'n meerwoordige vakuitdrukking soos *by private treaty* as 'n inskrywing onder *treaty* behandel word; *casual work*, *casual worker* onder *work* en *worker* onderskeidelik; *galloping inflation* onder *inflation*; *lift a leg* (!) met die betekenis "'n been van 'n transaksie volkome afwikkel" onder *leg* ensovoorts. Ook in die deel met Afrikaans as brontaal word dié beginsel gevolg, byvoorbeeld die Afrikaanse weergawe van *lift a leg* hierbo is opgeneem as die meerwoordige lemma *been van 'n transaksie volkome afwikkel*, 'n. (By hierdie spesifieke inskrywing is dit enigszins eienaardig dat die onbepaalde lidwoord agteraan die inskrywing gevoeg is terwyl dit 'n vaste deel daarvan uitmaak; in die geval van uitdrukkings met die bepaalde lidwoord is dié beginsel nie gevolg nie, byvoorbeeld *die allernodigste*; *die Effektebeurs, Londen*, *die kabel* ("die sterling-dollar-lokokoers in Londen") is by *die* opgeneem.) Voorbeelde soos *bo prys by bo* en *drukkende skuld by drukkende* opgeneem kan by

die vleet vermenigvuldig word. Hierdie wyse van opname vergemaklik soektogte en bespoedig naslaanwerk, en moet as 'n wins beskou word.

Die bynaam vir die *Financial Times-effektebeursindeks* (*Footsie*) is opgeneem; maar drie ander ewe bekende terme wat daaglik in Afrikaanse ekonomiese nuusbuletins gehoor word, ontbreek. Hulle is die *CAC40* (die *Compagnie des Agents de Change* — die effektebeurs van Parys), die *DAX* (*Deutsche Aktienindex* van Frankfurt) en die *Nasdaq* (die *National Association of Securities Dealers Automated Quote System* van die VSA). Miskien kan die samestellers in 'n volgende oplaag daaraan aandag skenk.

Dié woordeboek is 'n waardevolle aanwinst tot die literatuur op die gebied van finansies, 'n vakgebied waarvoor daaglik in alle media, en ook in Afrikaans, wyd berig word. Dit maak dit waarskynlik een van die mins esoteriese vakgebiede en een waar 'n Afrikaanse woordeboek soos dié onmisbaar is. Verder bewys dié boek weer eens dat Afrikaans volwaardig vaktaal is. Die *New Business Dictionary/Nuwe Sakewoordeboek* dui op grondige navorsing oor die onderwerp en toon ook tekens van verbeeldingryke skepping by die vertaling van nuwe Engelse terme wat daaglik die land deur middel van die wêreldmedia binnespoel. As 'n steekproef is 'n professor in die ekonomie genader en gevra om sekere spesifieke nuwe terme te noem waarvan hy bewus is — almal is in dié woordeboek opgeneem.

A.F. Prinsloo
Posbus 44924
Linden 2104
Republiek van Suid-Afrika
(prinsa@worldonline.co.za)